

POSTANOWIENIE

Dnia 7 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku A.K. i M.S.

przy uczestnictwie K.K. i E.K.

o stwierdzenie nabycia spadku po L.K.,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 7 listopada 2017 r.,

na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy M.S.

od postanowienia Sądu Okręgowego w P.

z dnia 30 września 2016 r., sygn. akt XV Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawcy M.S. od postanowienia Sądu Okręgowego w P. z dnia 30 września 2016 r., sygn. akt XV Ca [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił naruszenie przepisu art. 945 § 1 k.c. przez przyjęcie, że spadkodawca L.K. w chwili sporządzania testamentu alograficznego znajdował się w stanie pozwalającym na świadome, jednak nie swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli, podczas gdy wskazany przepis jako wadę oświadczenia woli uzasadniającą uznanie testamentu za nieważny przyjmuje, że swoboda wyrażenia woli spadkodawcy musi być wyłączona całkowicie; art. 233 k.p.c. przez naruszenie zasady swobodnej oceny materiału dowodowego przez jednostronne przyjęcie tezy, że z opinii biegłej M.M. wynika, iż spadkodawca w momencie sporządzania testamentu miał całkowicie wyłączoną swobodę wyrażenia swej woli, bez równoczesnego ustosunkowania się przez Sąd do pozostałych dowodów zgromadzonych w sprawie, a w szczególności opinii psychologa M.K. oraz zeznań świadków sporządzenia testamentu – M.W., A.K. i S.N..

Należy podkreślić, że Sąd Najwyższy po myśli art. 398¹³ § 1 k.p.c., jest związany nie tylko granicami zaskarżenia, ale również granicami jej podstaw. Oznacza to, że jeżeli skarżący w podstawach skargi kasacyjnej nie wskazał

konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego jako wadliwie zastosowanego lub niezastosowanego, czy też naruszonego w sposób mogący mieć istotny wpływ na wynik sprawy, Sąd Najwyższy nie może zaskarżonego orzeczenia poddać kontroli z punktu widzenia naruszeń innych przepisów niż wskazane w podstawach (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2017 r., I CSK 745/15, nie publ.).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt. 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Wnioskodawca wskazuje na konieczność rozstrzygnięcia, czy chęć „odegrania się” na członkach rodziny (spadkobiercach ustawowych) przez ich pominięcie w testamencie zawsze jest podstawą do uznania, że okoliczność ta wyłącza swobodę działania spadkodawcy w sytuacji, gdy każde działanie człowieka jest podyktowane i uzasadnione pewnymi uwarunkowaniami.

Tak sformułowana podstawa nie pozwala na zakwalifikowanie jej jako odpowiadającej przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt. 2 k.p.c., gdyż nie odnosi się w istocie do interpretacji przepisu prawa, lecz dotyczy zagadnień natury faktycznej konkretnej sprawy, których rozstrzygnięcie jest wynikiem oceny dowodów mających wpływ na wadę oświadczenia woli testatora. Do stwierdzenia swobody testowania wymagane są wiadomości specjalne.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżący wywodzi z naruszenia przez Sąd wskazanych w zarzutach kasacyjnych przepisów prawa procesowego i materialnego.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie poddaje się kontroli kasacyjnej, co wynika z art. 398³ § 3 k.p.c. i art. 398¹³ § 2 k.p.c. (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2017 r., IV CSK 375/16, nie publ.).

Zgodnie z art. 945 § 1 pkt 1 k.c. testament jest nieważny, jeżeli został sporządzony w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Użycie przez ustawodawcę alternatywy rozłączonej wskazuje, że testament jest nieważny także wówczas, gdy testator sporządził testament świadomie, ale w stanie wyłączającym swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Przyjmuje się, że stan wyłączający swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli musi wynikać z przyczyny wewnętrznej, umiejscowionej w samym

podmiocie składającym oświadczenie woli. Musi wynikać ze stanu, w jakim znajdowała się osoba składająca oświadczenie woli, a nie z okoliczności zewnętrznych, w jakich osoba ta się znalazła. Źródłem tej wady oświadczenia woli są szczególne właściwości procesu myślowego osoby, znajdujące się „wewnątrz” osoby składającej oświadczenie woli (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2011 r., I CSK 115/11, OSNC-ZD 2012 nr 3, poz. 61).

Z ustaleń faktycznych Sądu drugiej instancji wynika, że spadkodawca w dacie sporządzenia testamentu był osobą uzależnioną od alkoholu z objawami psychodegeneracji. Zaburzenia te, jakkolwiek nie miały wpływu na możliwość świadomego podjęcia decyzji (spadkodawca wiedział, co czyni i jakie są tego konsekwencje), ale nie był w stanie swobodnie powziąć i wyrazić woli, a to z uwagi na towarzyszącą mu chorobę alkoholową, która nie pozwalała mu na racjonalną ocenę sytuacji i obiektywną ocenę zachowania swojego i rodziny. Decyzja o przekazaniu majątku osobie trzeciej była podyktowana chorobowym oglądem własnej sytuacji.

W uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia Sąd drugiej instancji wyjaśnił przyczyny, które zadecydowały o uznaniu testamentu spadkodawcy za nieważny. W świetle przedstawionych motywów zawierających szczegółową ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w kwestii dotyczącej nieważności testamentu spadkodawcy, brak jest podstaw do przyjęcia, że wydane przez Sąd Okręgowy postanowienie jest oczywiście nieprawidłowe.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.